

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Факультет ветеринарної медицини
Кафедра / Цикл БЖД та ЦЗ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Грибак О.Я.

(прізвище та ініціали,

підпис)

“ 26 ” 08 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(ЦЗ) ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

(код і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u> (назва освітнього рівня)
галузь знань	<u>073 «Менеджмент»</u> (назва галузі знань)
спеціальність	<u>07 «Управління та адміністрування»</u> (назва спеціальності)
освітня програма	<u>«Менеджмент організацій та адміністрування»</u> (назва)
вид дисципліни	<u>за вибором</u> (обов'язкова / за вибором)

Робоча програма навчальної дисципліни Цивільний захист
(назва)

для здобувачів вищої освіти Магістр
(освітній рівень)

спеціальності 07 «Управління та адміністрування»
(код та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Менеджмент організацій та адміністрування»

Укладачі: старший викладач циклу БЖД та ЦЗ Д. В. Фреюк
(посада, науковий ступінь та вчене звання) (ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні циклу БЖД та ЦЗ
(назва кафедри)
протокол № 3 від «19» травня 2021 року

Погоджено навчально-методичною комісією спеціальності
07 «Управління та адміністрування»
(назва спеціальності)

протокол № 1 від «25» серпня 2021 р.

Голова НМКС _____
(підпис, прізвище та ініціали)

Схвалено рішенням навчально-методичної
ради факультету Економіки та менеджменту
(назва факультету)

протокол № 1 від «26» серпня 2021 р.

Голова НМРФ _____
(підпис, прізвище та ініціали)

Ухвалено вченою радою факультету Економіки та менеджменту протокол № 1 від «26» серпня 2021 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Всього годин	
	Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів/годин	3/90	3/90
Усього годин аудиторної роботи	30	10
в т.ч.:		
• лекційні заняття, год.	10	4
• практичні заняття, год.	20	6
• лабораторні заняття, год.		-
семінарські заняття, год.		
Усього годин самостійної роботи	60	80
Форма контролю	залік	залік

Частка аудиторного навчального часу студента у відсотковому вимірі:

для денної форми здобуття освіти -33,3%;

для заочної форми здобуття освіти – 11,1%.

1. ПРЕДМЕТ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Предмет, мета вивчення навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є гуманітарні проблеми безпеки та захисту населення, навколишнього середовища та об'єктів економіки від надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціального та воєнного характеру.

Мета навчальної дисципліни - формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу.

Вивчення навчальної дисципліни Цивільний захист ґрунтується на таких засвоєних навчальних дисциплінах: безпека життєдіяльності, охорона праці.

Здобуті знання з Цивільного захисту є основою для вивчення навчальної дисципліни - управління проектами.

2.2. Завдання навчальної дисципліни (ЗК, СК(ФК))

Основні завдання навчальної дисципліни такі:

- засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку;

- визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту працівників ОГ АПК, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

2.3. Програмні результати навчання (ПРН)

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

знати:

- основні положення основних законодавчих і нормативно-правових актів з питань цивільного захисту;
- завдання єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ), її структуру, режими функціонування;
- основи організації цивільного захисту на об'єкті господарювання (ОГД);
- причини виникнення НС, способи і засоби захисту населення і територій від уражуючих факторів НС природного і техногенного походження;
- методику прогнозування можливої радіаційної, хімічної, біологічної, інженерної та пожежної обстановки, яка може виникнути внаслідок НС на ОГД;
- основні способи локалізації і знезараження джерел хімічного зараження з урахуванням виду небезпечної хімічної речовини та превентивні заходи щодо зниження масштабів хімічного впливу на об'єкти і території;
- режими захисту населення у випадку ускладнення радіаційного ста-ну у разі аварії на АЕС;
- організацію евакуації.

вміти:

- визначити коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань з ЦЗ;
- приймати рішення з питань ЦЗ в межах своїх повноважень;
- оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками;
- прогнозувати можливу радіаційну, хімічну, біологічну, інженерну та пожежну обстановку, яка може виникнути внаслідок НС на ОГД;
- розв'язувати типові завдання з оцінки хімічної, радіаційної, біологічної, інженерної та пожежної обстановки.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Розподіл навчальних занять за розділами дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма здобуття освіти (ДФЗО)						заочна форма здобуття освіти (ЗФЗО)					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л.	пр.	лаб.	інд.	с. р.		л.	пр.	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Моніторинг НС техногенного та природного характеру	10	2	4	-	-	4	5	-	-	-	-	5
Тема 2. Прогнозування обстановки та оцінка соціально-економічних наслідків НС	10	2	4	-	-	4	9	2	2	-	-	5
Тема 3. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій	10	2	4	-	-	4	5	-	-	-	-	5
Тема 4. Організація управління заходами цивільного захисту під час НС	10	2	4	-	-	4	7	-	2	-	-	5
Тема 5. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.	11	2	4	-	-	5	12	22	2	-	-	58

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Інші види самостійної роботи	39				-	39	52					52
Усього годин	90	10	20		-	60	90	4	6	-	-	80

3.2. Лекційні заняття

№ з/п	Назви тем та їх короткий зміст	Кількість годин	Кількість годин
		ДФЗО	ЗФЗО
1	2	3	4
1	<p>Моніторинг НС техногенного та природного характеру Складові системи моніторингу НС. Організація моніторингу надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.</p>	2	-
2	<p>Прогнозування обстановки та оцінка соціально - економічних наслідків НС Прогнозування обстановки. Основні етапи аналізу НС та прогнозування їхніх наслідків. Оцінка соціально-економічних наслідків НС.</p>	2	2
3	<p>Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій Основні заходи у сфері цивільного захисту. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.</p>	2	-
4	<p>Організація управління заходами цивільного захисту під час НС Сутність управління та основні заходи з ЦЗ під час надзвичайних ситуацій. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій.</p>	2	-

1	2	3	4
5	<p>Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту</p> <p>Поняття державного резерву, його склад, призначення.</p> <p>Бюджетні та позабюджетні джерела формування резервного фонду.</p>	2	2
Усього годин		10	4

3.3. Практичні заняття

№ з/п	Назви тем та їх короткий зміст	Кількість годин	Кількість годин
		ДФЗО	ЗФЗО
1	2	3	4
1	<p>Моніторинг НС техногенного та природного характеру</p> <p>НС, причини виникнення.</p> <p>Класифікація НС за їх рівнями.</p>	4	-
2	<p>Прогнозування обстановки та оцінка соціально - економічних наслідків НС</p> <p>Прогнозування хімічної обстановки на ОГ.</p> <p>Прогнозування інженерної обстановки на ОГ.</p>	4	2
3	<p>Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій</p> <p>Заходи щодо оцінки радіаційної обстановки.</p> <p>Радіаційний захист населення і територій.</p>	4	-
4	<p>Організація управління заходами цивільного захисту під час НС</p> <p>Склад та основні завдання сил цивільного захисту.</p> <p>Формування цивільного захисту.</p>	4	2
5	<p>Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту</p> <p>Поняття про збитки як результат прояву небезпек.</p> <p>Порядок розрахунку збитків за видами і рівнями НС.</p>	4	2
Усього годин		20	6

3.4. Самостійна робота

№ з/п	Назви тем та їх короткий зміст	Кількість годин	Кількість годин
		ДФСО	ЗФСО
1	2	3	4
1	<p>Моніторинг НС техногенного та природного характеру Ідентифікація об'єктів господарської діяльності щодо визначення потенційної небезпеки. Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів.</p>	4	5
2	<p>Прогнозування обстановки та оцінка соціально - економічних наслідків НС Заходи щодо мінімізації наслідків НС у галузі запобігання зсувів та підтоплення. Заходи щодо мінімізації наслідків НС у галузі пожежної безпеки.</p>	4	5
3	<p>Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій Порядок проведення евакуації. Екстрена евакуація та тимчасове виведення людей із зони загрози життю та здоров'ю.</p>	4	5
4	<p>Організація управління заходами цивільного захисту під час НС Заходи щодо забезпечення мінімуму життєвих потреб людей. Організація життєзабезпечення населення в екстремальних умовах.</p>	4	5
5	<p>Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту Державний матеріальний резерв. Оперативний матеріальний резерв. Регіональний та місцевий матеріальний резерв.</p>	5	8
	Усього	21	28
	Інші види самостійної роботи	39	52
	Усього годин	60	80

3. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання, що передбачають написання рефератів або есе (письмова робота з індивідуальною позицією автора у вільному вигляді) на визначену тематику.

- Теми рефератів (есе) з освітньої компоненти «Цивільний захист»:
- призначення і задачі цивільного захисту в Україні;
 - структура та органи управління цивільним захистом;
 - основні задачі цивільного захисту об'єкта;
 - сили цивільного захисту об'єкта та їх функції;
 - аварія на радіаційно-небезпечному об'єкті господарської діяльності;
 - аварія на хімічно- небезпечному об'єкті господарської діяльності;
 - аварія на біологічно- небезпечному об'єкті господарської діяльності;
 - поняття та види надзвичайних ситуацій;
 - основи організації рятувальних та інших невідкладних робіт;
 - основи організації життєзабезпечення населення у зонах надзвичайних ситуацій та тимчасового відселення;
 - захисні споруди цивільного захисту. Класифікація, вимоги до них;
 - медичні засоби індивідуального захисту. Зміст, призначення і порядок застосування.

4. Методи навчання

Вивчення предмету «Цивільний захист» проводиться за допомогою наступних методів:

- читання лекційного матеріалу;
- моделювання та розв'язування ситуаційних завдань під час практичних занять;
- проведення пошукової роботи з підготовки даних для розрахунково-графічної роботи та оцінки отриманих результатів;
- використання навчального наочного матеріалу (таблиці, схеми, стенди, муляжі, фото – та відеоматеріали тощо);
- самостійної роботи студентів.

5. Методи контролю

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Успішність студента оцінюється шляхом проведення поточного контролю. Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи або рівня знань студента за певними змістовими модулями.

Формою підсумкового контролю є залік.

6. Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти

Критерії оцінювання студентів денної форми здобуття освіти

Критерії оцінювання студентів денної форми здобуття освіти

Поточний контроль здійснюється за допомогою усного та письмового опитування студентів. Результати контрольних заходів оцінюються за чотирибальною («2», «3», «4», «5») шкалою.

Для письмового опитування студентам видаються листи опитування, що містять 5 запитань. Правильна відповідь оцінюється в 1 бал, максимальна оцінка за тестування 5 балів.

Критерії оцінювання поточного контролю:

«5» - студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу;

«4» - студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки;

«3» - студент в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

«2» - студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем курсу. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали усі види навчальної програми і набрали необхідну кількість балів для зарахування заліку. Залік оцінюється за 100 бальною шкалою відповідно до кількості балів від поточного контролю з виставленням «зараховано», або «не зараховано».

Залік виставляється студенту у його «Залікову книжку» з відміткою «зараховано».

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент протягом семестру, становить 100.

Розподіл балів для дисципліни:

100 (ПК) = 100, де

100 (ПК) – 100 максимальних балів з поточного контролю (ПК), які може набрати студент під час настановної та лабораторно-екзаменаційної сесії.

$$ПК = \frac{100 \times САЗ}{5} = 20 \times САЗ;$$

ПК – поточний контроль;

САЗ – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01);

5 – максимально можливе САЗ.

Критерії оцінювання студентів заочної форми здобуття освіти

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та модульного контролю знань. Об'єктом оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час поточного контролю та написання модульних контрольних робіт.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента з окремих тем курсу.

Завданням модульного контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому за змістовним модулем, вміння творчо використовувати накопичені знання при написання підсумкових модульних контрольних робіт.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою.

Результати поточного оцінювання роботи студентів та модульного контролю вносяться до журналу обліку роботи викладача, до розділу «Результати семестрового контролю».

Завдання для самостійного опрацювання (контрольні роботи) подаються на перевірку і захищаються студентами в ході співбесіди з викладачем під час консультацій.

Критерії оцінювання знань студентів при захисті контрольних робіт при відповіді на теоретичні питання

Оцінка	Критерії
1	2
5	Студент правильно відповідає на поставлене питання, вміє пояснити сутність, методику, надати класифікацію тощо, може навести приклади застосування понятійного апарату, формул, класифікацій. При цьому показує високі знання не тільки навчальних посібників, а і інших джерел, проявляє вміння аргументувати свої думки та ставлення до відповідної проблеми.
4	Студент дає правильну відповідь на поставлене питання, при цьому показує достатні знання понятійного апарату, вміння аргументувати свої думки щодо відповідної категорії. Проте відповідь не є вичерпною, або допущені окремі неточності.
3	Студент у цілому відповів на поставлене запитання, але не спромігся аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, показав недостатні знання літературних джерел.

1	2
2	Незадовільну оцінку одержує студент, якщо він дає неправильну відповідь на питання, показує незадовільне знання понятійного апарату чи взагалі нічого не відповів.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент протягом семестру, становить 100.

Розподіл балів для дисципліни:

100 (ПК) = 100, де

100 (ПК) – 100 максимальних балів з поточного контролю (ПК), які може набрати студент під час настановної та лабораторно-екзаменаційної сесії.

$ПК = 100 \times \text{CAЗ} = 20 \times \text{CAЗ};$

5

ПК – поточний контроль;

CAЗ – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01);

5 – максимально можливе CAЗ.

Переведення підсумкових рейтингових оцінок з дисципліни, виражених у балах за 100 бальною шкалою, в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS здійснюється відповідно до таблиці 1 і заноситься в додаток до диплому фахівця.

Таблиця 1

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
82 - 89	B	добре	
74 - 81	C		
64 - 73	D		
60 - 63	E	задовільно	
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано, з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Навчально-методичне забезпечення

1. Кабанець С.І. Прогнозування обстановки та оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій: методичні вказівки для проведення практичних занять і самостійної роботи студентів. Львів: ЛНУВМ іменні С.З. Гжицького, 2012. 104 с.
2. Кабанець С.І. Індивідуальні та колективні засоби захисту: методичні вказівки для проведення занять зі студентами, працівниками університету та слухачами інституту післядипломної освіти. Львів: ЛНУВМ іменні С.З. Гжицького, 2010. 65с.
3. Загальні вимоги до виконання розрахунково-графічної роботи з цивільного захисту: методичні вказівки для студентів. Львів: ЛНУВМ іменні С.З. Гжицького, 2015. 45 с.
4. Відеоматеріали (DVD, CD- R формат)
 1. Ветеринарна обробка тварин.
 2. Чорнобиль за секунду до катастрофи.
 3. Ліквідація хімічного забруднення.
 4. Біологічна зброя.
 5. Захист і знезаражування продуктів харчування, кормів і води від радіоактивного, хімічного і біологічного забруднення.
 6. Захист дітей від зброї масового ураження.
 7. Фукусіма.
 8. Грозные силы природы. «Издательство Ридерз Дайджест». UDVD0806-NR/3.

8. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2015. 98 с.
2. Кодекс Цивільного Захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Відомості Верховної Ради. 2013, № 34-35, ст.458.
3. Про метрологію та метрологічну діяльність: Закон України від 05.06.2014 р. №1314-VII. Дата оновлення 03.12.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1314-18> (дата звернення 18.05.2021).
4. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січня 2001 року N 2245-III. Дата оновлення 09.04.2014 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14> (дата звернення 18.05.2021).
5. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 06.03.2000 р. N 1550-III. Дата оновлення 30.03.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14> (дата звернення 18.05.2021).
6. Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання: Закон України від 14.01.1998 р. № 15/98-ВР. Дата оновлення 18.09.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/98-вр> (дата звернення 18.05.2021).

7. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06. 2018 р. № 2469-VIII. Дата оновлення 16.07.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>(дата звернення18.05.2021).
8. Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06. 2013 р. № 443. Дата оновлення 04.12.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2013-п> (дата звернення18.05.2021).
9. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 №444. Дата оновлення 01.09.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-п> (дата звернення18.05.2021).
- 10.Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2017 №733. Дата оновлення 17.03.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-п> (дата звернення18.05.2021).
- 11.Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2004 № 368. Дата оновлення 29.05.2013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-п> (дата звернення18.05.2021).
- 12.Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2002 №956. Дата оновлення 12.01.2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/956-2002-п> (дата звернення18.05.2021).
- 13.Про затвердження Положення про добровільні формування цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 616. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2013-п> (дата звернення18.05.2021).
- 14.Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2013 р. № 787. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2013-п> (дата звернення18.05.2021).
- 15.Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11. 2013 р. № 841. Дата оновлення 15.08.2020 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-п> (дата звернення18.05.2021).
- 16.Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09. 2015 р. № 775. Дата оновлення 06.05.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/775-2015-п> (дата звернення18.05.2021).

17. Про затвердження Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02. 2002 р. № 175. Дата оновлення 04.06.2003 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2002-п> (дата звернення 18.05.2021).
18. Цивільний захист на підприємствах харчової промисловості: навч. посіб./ О. В. Хіврич та ін.; Київ: ЦУЛ, 2015. 192 с.
19. Шудренко І. В. Цивільний захист : навч. посіб. Житомир : ЖНАУ, 2014. 248 с.
20. Цивільний захист: навч. посіб. / Зеркалов Д.В., Міхеєв Ю. В., Праховник Н.А., Землянська О. В. Київ: Основа, 2014. 234 с.
21. Основи цивільного захисту: навч. посіб. /Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Львів, 2010. 384 с.
22. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях: навч. посіб. / Гончарук В.Є., Качан С.І., Орел С.М., Пуцило В.І. Львів: НУ Львівська політехніка, 2004. 136с.
23. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій: навч. посіб. / О.М. Євдін та ін.; Київ: КІМ, 2007, 2008. 636 с.

Допоміжна

1. Г.Г. Міговіч. Довідник з цивільної оборони: навч. посіб. Київ: ЗАТ Українська технологічна група, 1998. 526с.
2. Організація заходів цивільного захисту: навч. посіб. / Крук С.І. та ін.; Тернопіль: ФОП Андрішин В.П., 2016. 568с.

9. Інформаційні ресурси

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій
URL: <https://www.dsns.gov.ua>
2. Інститут державного управління у сфері цивільного захисту URL:
<https://decentralization.gov.ua>
3. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника.
URL: <http://www.lsl.lviv.ua>
4. Львівська обласна універсальна наукова бібліотека. URL:
<http://www.lounb.lviv.ua>